

VUODEN 2024 TALOUSARVION KEHYKSET

1. Talousarvion valmistelun aikataulu ja talousarvion rakenne

Kaupunginhallitus, joka vastaa kaupungin toimintojen ja talouden kokonaisuuden johtamisesta ja yhteensovittamisesta, käsittelee talousarvion kehykset, joiden pohjalta lauta- ja johtokunnat antavat omat esityksensä.

Talousarviovalmistelua on tehty yhteistyössä konsernipalvelujen ja toimialojen välisissä talousarvioneuvotteluissa. Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto on käsitellyt talousarvion valmistelutilannetta 18.9.2023.

Kaupunginvaltuuston talousseminaari pidettiin 25.9.2023.

- Talousarviokehysten hyväksyminen hallituksessa ma 2.10.
- Lauta- ja johtokuntien talousarvioesitykset 27.10. mennessä
- Veroprosentit hallituksessa ma 6.11.
- Kaupunginjohtajan esitys valmistuu, info to 9.11.
- Veroprosentit valtuustossa ma 13.11.
- Kaupunginhallituksen 1. käsittely ma 20.11.
- Kaupunginhallituksen 2. käsittely ma 4.12.
- Kaupunginvaltuuston talousarviokäsittely ma 11.12.
- Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet ma 18.12.
- Joensuun Vesi –liikelaitoksen talousarvio 22.12. mennessä
- Toimialojen käyttösuunnitelmat viimeistään tammikuussa 2024

Lautakuntien ja johtokuntien lisäksi myös henkilöstö- ja työllisyysjaoston sekä omistajaohjausjaoston (Tilakeskuksen investointiosan esitys) tulee ajoittaa talousarvion laadinta siten, että esitykset on käsitelty ennen 27.10.

Vuoden 2024 talousarviorakenne vastaa pääosin vuotta 2023. Rakenteessa on tehty eräitä kustannuspaikkamuutoksia ja kasvatus- ja koulutuspalveluissa huomioitu hyvinvoinnin edistämisen palveluiden ja koulutuspalveluiden muutos yhdeksi tulosalueeksi (koulutus- ja nuorisopalvelut). Toimialojen taloustiimit yhdistyvät osaksi konsernipalveluita, mikä vaikuttaa konsernipalvelujen kustannuspaikkarakenteeseen sekä määrärahojen tasoon.

Liikelaitoksena jatkaa Joensuun Vesi. Liikelaitosten talousarviot ja -suunnitelmat ovat kunnan talousarvion ja -suunnitelman erillinen osa. Joensuu Vesi –liikelaitoksen johtokunnan tulee hyväksyä liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelmaesitys vuosille 2024–2026 viimeistään 27.10. Esityksen tulee sisältää vuosien 2024–2026 tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosat. Kaupunginvaltuusto hyväksyy kaupungin talousarviossa liikelaitoksen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, jonka jälkeen liikelaitoksen johtokunta hyväksyy liikelaitoksen talousarvion vuodelle 2024.

2. Talousnäkymät

Kansantalous

Suomen talouden tilanne on heikko loppuvuonna 2023. Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja yksityisiä investointeja, erityisesti asuntorakentamista. Taloustilanne heikkeneekin loppuvuonna ja BKT:n ennakoidaan laskevan vuonna 2023. Euroopan elpyminen ja maailmankaupan kasvu sekä inflaation hidastuminen ja palkankorotukset parantavat talouden näkymiä vuonna 2024, mutta kasvu on jäämässä myös vuonna 2024 vaimeaksi.

Työllisyys kasvoi alkuvuoden aikana ja sekä työllisyys- että osallistumisaste ovat olleet ennätyskorkeat. Työmarkkinoiden tilanne on taloustilanteen myötä heikentynyt kesän aikana, vaikkakin työllisyys on edelleen hyvällä tasolla. Työllisyyden lasku jäänee kuitenkin vähäiseksi ja työllisyystilanne kohenee talouden näkymien parantuessa.

Investointien tilanne on tällä hetkellä heikko erityisesti rakentamisen laskun takia, mutta tilanne parantunee lähivuosina. Energiasiirtymän investointien lisäksi myös rakentamisen ennakoidaan elpyvän, sillä tänä ja ensi vuonna rakennetaan asuntoja selvästi tarvetta vähemmän. Venäjän hyökkäyssota sekä geopoliittiset riskit ja ympäristöriskit luovat kuitenkin epävarmuutta ja lisäävät taloudellisia häiriöitä. Maailmantalouden kysyntä viennille voi osoittautua odotettua heikommaksi. Myös rakentamisen alamäki voi olla ennustettua suurempi, jolloin myös koko talouskehitys olisi heikompi. Investoinnit voivat yllättää myös positiivisesti, sillä investointisuunnitelmia on ennätysmäisen paljon.

Koronakriisin myötä julkisen talouden alijäämä nousi vuonna 2020 nopeasti ja velkaantumisen kiihtyi. Julkinen talous vahvistui vuosina 2021-2022, mutta vahvistuminen jää väliaikaiseksi. Suomen julkisen talouden rahoitusasema heikentyy tänä vuonna vuoteen 2022 verrattuna heikentyvän taloustilanteen ja aiempaa heikommin kehittyvien verotulojen vetämänä. Näiden lisäksi rahoitusasemaa heikentävät monet aikaisemmin päätetyt toimet sekä inflaatiosta johtuva menojen nousu.

Hallituksen päättämistä julkista taloutta vahvistavista toimista huolimatta julkisen talouden tila pysyy lähivuodet heikkona. Talousarvioesitys vuodelle 2024 on 11,5 mrd. euroa alijäämäinen. Julkisen talouden tila alkaa kohentua sitten, kun talous elpyy ja hallituksen sopeutustoimet alkavat purra. Julkinen velkasuhde on kohonnut korkealle tasolle historiaan nähden niin rakenteellisten syiden kuin myös vuosikymmenen alun eri kriisien johdosta. Sopeutustoimista huolimatta velkasuhteen kasvu ei ole vielä pysähtymässä.

Valtiovarainministeriö julkaisee talousnäkymää koskevat uudet ennusteet lokakuun alkupuolella.

Kuntatalous

Vuosi 2023 on kuntataloudessa historiallinen sote-uudistuksen tultua voimaan vuoden alusta. Uudistus muutti kuntatalouden tunnuslukuja voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannukset ja niitä vastaava rahoitus poistuivat kuntataloudesta. Uudistuksen lopulliset vaikutukset kuntatalouteen tarkentuvat syksyn aikana. Ennakollisten tietojen mukaan hyvinvointialueille siirtyvät menot ovat aiemmin

arvioitua suuremmat. Tästä seuraa, että kuntataloudesta siirtyy tuloja hyvinvointialueiden rahoitukseen aiemmin arvioitua enemmän.

Uudistuksen vaikutukset realisoituvat kuntatalouteen viiveellä. Kuntien taloutta vahvistaa vuonna 2023 väliaikaisesti sote-uudistukseen liittyvät niin sanotut verohännät, kun sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Tämän takia kunnille kertyy tänä vuonna noin lähes 1,5 mrd. euroa enemmän vanhojen veroperusteiden mukaisia verotuloja verrattuna ensi vuoteen. Kuntien talouden tilanne näyttäytyykin vuonna 2023 varsin vahvalta.

Kuntien talous heikkenee vuodesta 2024 alkaen sote-uudistukseen liittyvien kunttaloutta väliaikaisesti vahvistavien vaikutusten poistuessa. Kevään kuntatalousohjelmaan liittyvän painelaskelman mukaan kuntien yhteenlasketut menot ovat vuosina 2024-2027 tuloja suuremmat. Vuosikate riittää kuitenkin kokonaisuutena kattamaan poistot koko kuntasektorin tasolla. Toiminnan ja investointien rahavirta on -0,4 mrd. euroa vuonna 2024 ja heikkenee vähitellen -0,6 mrd. euroon vuoteen 2027 mennessä. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi kasvaa keskimäärin 3,3 % vuosina 2024—2027. Kuntien valtionosuuksien kasvu jää tarkasteluvuosina varsin maltilliseksi lukuun ottamatta vuotta 2025, jolloin TE-palvelu-uudistus lisää kuntien lisää kuntien valtionosuuksia noin 0,9 mrd. eurolla. Uudistus laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa myös kuntatalouden toimintamenoja. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötötyvuodella. Yleisellä työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen.

Kuntatalouden lainakannan kasvuvauhti hidastuu viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Lainakanta kasvaa tarkastelujakson lopulla 20,4 mrd. euroon. Kasvukeskusten investointipaineet, koko maan laajuinen korjausvelka ja vihreä siirtymä pitävät investoinnit korkealla tasolla kehyskaudella. Lisäksi yleinen korkotason nousu välittyy tulevana vuosina myös kuntatalouteen lisäkustannuksiksi kiristäen kuntien taloutta.

Kuntatalouden kehitysarvio päivittyy lokakuun alussa julkaistavassa kuntatalousohjelmassa.

3. Joensuun kaupungin talous

Kaupungin talouden tilanne heikkeni vuoden 2022 aikana koronatukien ja kertaluontoisten erien siivittämänä ylijäämäiseksi muodostuneiden vuosien 2020-2021 jälkeen. Vuoden 2022 tilikauden tulokseksi muodostui 6,8 milj. euroa alijäämäiseksi. Tulosta heikensi erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen menojen nopea kasvua ja kaupungin rahastojen heikko kehitys. Kaupungilla oli vuoden 2022 lopussa aiempien vuosien ylijäämäpuskureita noin 24 milj. euroa.

Kaupungin talouden haasteena on viime vuosina ollut käyttötalouden nopea kasvu. Kasvu kiihtyi vuonna 2022 inflaation nopeutumisen myötä. Käyttötalouden nettomenot kasvoivat kokonaisuutena 8,4 %. Oman toiminnan menokasvuksi muodostui 6,5 %. Merkittävimmin kaupungin talouteen kuitenkin vaikutti Siun soten menokasvu. Siun soten maksuosuuksien kasvu vuoden 2021 tilinpäätökseen nähden on jopa 31 milj. euroa, 11,5 %. Maksuosuuksien kasvun johdosta kunnille muodostui vuoden 2022 aikana kalettavaa alijäämää lähes 64 milj. euroa, josta Joensuun osuus oli 27 milj. euroa. Lisäksi

kuntien katettavaksi tuli vuoden 2021 tilinpäätöksen mukainen noin 17 milj. euron suuruinen alijäämä, josta Joensuun osuus oli runsas 7 milj. euroa.

Sote-uudistuksen toteutumisen myötä kaupungin talouden rakenne muuttui vuoden 2023 alusta lukien merkittävästi. Sosiaali- ja terveystalouden siirtyessä pois kuntien järjestämisvastuulta kaupungin talouden nettomenot pienenevät lähes 300 miljoonalla eurolla vuoteen 2022 nähden. Samanaikaisesti myös kaupungin verotulot ja valtionosuudet alenevat. Joensuun veroprosentti laski nykyisestä 20,50 prosentista 7,86 prosenttiin. Vaikka verotulot ja valtionosuudet pienenevät, velat ja vastuut jäivät kaupungille. Näin kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus sekä velkaantuneisuuteen liittyvät riskit kasvoivat.

Uudistuksen vaikutukset realisoituvat kaupungin talouteen viiveellä. Kaupungin talouden tilanne vahvistuu vuonna 2023 sote-uudistukseen liittyvien väliaikaisten kuntataloutta vahvistavien vaikutusten johdosta ja vuoden 2024 talousarvio on 14 milj. euroa ylijäämäinen. Talouden tilanne heikkenee kuitenkin voimakkaasti jo vuonna 2024 verotulojen ja valtionosuuksien vakiintuessa vastaamaan sote-uudistuksen jälkeistä pysyvää tulotasoa. Tuloja pienentää ns. verohäntien vaikutusten poistuminen ja valtionosuuksien tason tarkistus vastaamaan vuoden 2022 toteutunutta sote-menojen tasoa.

Verohäntillä tarkoitetaan sitä, että kunnat saavat vuonna 2023 vielä korkeampien, vuoden 2022 veroprosenttien mukaisesti, koska osa verovuoden veroista kertyy aina seuraavana vuonna. Kaupunkikin saa siten tänä vuonna verotuloja vielä vuodelta 2022 korkeamman 20,50 %:n veroprosentin mukaan. Kuntaliitto on arvioinut, että koko maan tasolla verokertymä alenee kuluvaan vuoteen nähden ensi vuonna 6 %:lla. Joensuun osalta tämä merkitsee verotulojen alentumista ensi vuonna lähes 10 milj. eurolla vuoteen 2023 nähden.

Verohäntien poistumistakin merkittävämpi vaikutus kaupungin talouteen on kuitenkin sote-uudistuksen jälkikäteistarkistuksella. Sote-uudistuksen kuntatalousvaikutukset tarkistetaan vuonna 2023 siten, että kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät menot vastaavat toteutuneita vuosien 2021-2022 sote-menoja. Koska Siun soten menokehitys ylitti talousarvion, jälkikäteistarkistuksessa kaupungin valtionosuuksien määrä vähenee merkittävästi ennakkolisiin vuoden 2021 tilinpäätöstietojen ja vuoden 2022 talousarviotietoihin perustuviin valtionosuuksiin. Ennakollisten tietojen mukaan kaupungin valtionosuus on vuonna 2024 jopa 15 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2023. Muutos on merkittävä, kun valtionosuuksien taso on kuluvaan vuonna 56 milj. euroa.

Kokonaisuutena kaupungin verorahoituksen taso alenee vuodesta 2024 alkaen kokonaisuutena noin 10 %, yli 20 milj. euroa kuluvaan vuoteen nähden. Samanaikaisesti käyttötalouden menot kasvavat palkankorotusten ja kustannustason muutoksen myötä. Peruspalvelujen hintaindeksin mukainen kustannusten nousua kuvaava muutos on nykyisellä palvelurakenteella runsas 3 % vuoteen 2023 nähden. Kaupungin talous painuukin jo vuodesta 2024 merkittävästi alijäämäiseksi ilman sopeutustoimenpiteitä. Alijäämä syvenee tulevina vuosina, sillä tulojen odotettu kasvu on jäämässä kustannustason muutosta pienemmäksi. Lisäksi vuoden 2025 alusta toteutuvan TE-uudistuksen vaikutus on kaupungille negatiivinen, sillä siirtyvät menot ovat suuremmat kuin kaupungin uudistuksen myötä saama valtionosuuden lisäys. Taloussuunnitelmakauden sopeutustarpeen suuruudeksi on arvioitu 20 milj. euroa.

4. Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2024-2026 taloussuunnitelman tavoitteet

Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2024 – 2026 taloussuunnitelman perusteita ja linjauksia käsiteltiin 25.9.2023 pidetyssä valtuuston talousseminaarissa.

Talousarvio- ja suunnitelma perustuu kaupunginvaltuuston elokuussa hyväksymään kaupungin strategian ”Helppo hengittää” puolivälitarkasteluun. Strategian toimintaa ohjaavan periaatteen mukaan pidämme talouden tasolla, joka turvaa kaupungin toimintojen jatkuvuuden ja kehittämisen. Strategiaan sisältyvän Vakaan ja vastuullisen talouden Joensuu linjausten mukaan pidämme verotuksen kilpailukykyisenä tarkalla taloudenpidolla ja verotuloja lisäävällä elinvoimapolitiikalla. Kaupungin toimintamenot ja investoinnit mitoitetaan tulokehitys ja kantokyky huomioiden. Lainakannan sekä vuokra- ja leasingvastuiden taso vakautetaan.

Talousarvion laadinta huomioi myös kuntalain määräykset. Kuntalain mukaan talouden on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen taloussuunnitelmakaudella. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräjässä tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Strategian tavoitteiden mukaisesti toimintamenot ja investoinnit tulee mitoittaa kaupungin aleneva tulokehitys huomioiden. Strategiaan sisällytetyn linjauksen mukaisesti vuoden 2024 talousarvioon ja vuosien 2024-2026 suunnitelmaan sisällytetään talouden tasapainon varmistava ohjelma. Ohjelma sisältää palveluiden tuottamisen menotasoja alentavia toimenpiteitä, kaupungin päätösvallassa olevien taksojen ja maksujen tason tarkistamista, tarpeettomasta omaisuudesta luopumista sekä investointitason keventämisen ja linjattuun tasoon sitoutumisen ja omistajaohjaukseen liittyviä keinoja. Ohjelmassa asetetaan myös reunaehdot veroperusteiden tarkistamiselle strategian tavoite- linjauksen mukainen verotuksen kilpailukykyisyys huomioiden.

Strategian Vakaan ja vastuullisen talouden Joensuu sisältää myös investointikehystä koskevat linjaukset. Linjaukset sisältävät strategiaan sisältyvät investointien priorisointiperiaatteet sekä taloussuunnitelmakauden investointikehysten enimmäismäärän – 130 milj. euroa – vuosille 2024-2026. Investointikehys määrittää siten myös talousarvion valmistelua investointien osalta.

Talouden sopeutustoimenpiteet jaksotetaan sopeutustarpeen suuruus huomioiden kolmelle vuodelle 2024-2026. Vuoden 2024 talousarvioon on välttämätöntä sisällyttää toimenpiteitä, jotta sopeutustarve ei pääse kasvamaan enää ennakoitua suuremmaksi. Vuosien 2025-2026 toimenpiteiden valmistelua tehdään siten, että toimenpiteiden kokonaisuus valmistuu maaliskuun 2024 loppuun mennessä. Veroperusteiden tarkistamista osana sopeutuskokonaisuutta arvioidaan samassa yhteydessä. Mikäli toimenpiteitä saadaan käynnistettyä jo vuoden 2024 aikana, vuoden 2024 alijäämää voidaan pienentää.

Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2024-2026 talousarvion linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti:

- Talous tasapainotetaan hallitusti siten, että talous on tasapainossa viimeistään vuonna 2026.
- Talouden tasapainotusta tehdään ensivaiheessa nettomenojen tason alentamisen kautta
 - Vuonna 2024 käyttötalousmenojen kasvu pysäytetään (ns. nollakasvu), mikä kustannustason nousun johdosta edellyttää noin 4 milj. euron toimenpiteitä ensi vuonna.
 - Vuosina 2025-2026 nettomenojen tasoa alentavia toimenpiteitä kasvatetaan siten, että toimenpiteiden kokonaisvaikutus on vuonna 2026 yhteensä vähintään 10 milj. euroa.
- Veroperusteiden muutostarve arvioidaan vuonna 2024, kun päätökset menotasoa alentavista toimenpiteistä ovat tarkentuneet.
- Investoinnit mitoitetaan hyväksytyn investointikehyksen mukaisesti (enintään 130 milj. euroa v. 2024-2026).

Vuoden 2025 alusta toteutuva TE-uudistus on huomioitu taloussuunnitelmakauden luvuissa viimeisimpien kuntakohtaisten laskelmien mukaisina. Laskelmat päivittyvät lokakuussa. Ennakollisten tietojen mukaan uudistus lisää kaupungin talouden haastetta, koska valtionrahoitus on siirtyviä menoja pienempi. Tämä edellyttää, että työllisyyspalveluiden menoja sopeutetaan siirtymäkaudella vuosina 2025-2027 vastaamaan valtionosuusrahoitusta.

5. Vuoden 2024 talousarvion kehysperustelut

Käyttötalouden menot

Vuoden 2024 tavoitteena on käyttötalousmenojen kasvun pysäyttäminen vuoden 2023 ennusteeseen nähden. Tällä varmistetaan, että sopeutustarve ei kasva, toisaalta talouden sopeutustoimenpiteiden porrastaminen mahdollistaa talouden sopeutuksen hallitusti useamman vuoden aikana.

Vuoden 2024 talousarviokehyksen lähtökohtana eri tulosalueiden kustannuspaineiden arviointi vuoden 2023 talousarvioennusteeseen nähden.

Talousarviokeskustelussa on huomioitu voimassa olevan kunta-alan virka- ja työehtosopimuksen mukaiset muutokset. Vuonna 2024 palkkoja nostaa 1.2.2024 kehittämisohjelmaerä (0,40 %). OVTES:n osalta palkkoihin tulee 0,77 %:n yleiskorotus 1.5.2024 ja 1,50 %:n yleiskorotus 1.6.2024. KVTES:n ja TS:n osalta palkkoja nostetaan 1.6.2024 alkaen 2,27 %:n yleiskorotuksella. Lisäksi palkat nousevat kaikkien sopimusalojen osalta 1.6.2024 voimaantulevan 0,73 %:n paikallisen järjestelyvaraerän ja 0,60 % kehittämisohjelmaerän myötä. Vuosikeskiarvovertailussa palkat nousevat vuonna 2023 vuoteen 2022 nähden 4,85 % ja vuonna 2024 vuoteen 2023 nähden 2,99 %. Vuosien 2023-2024 muutos ilman vuonna 2023 maksettua kertaerää on 4,2 %. Kokonaisuutena sopimuskorotusten vaikutus on n. 3,8 milj. euroa koko kaupungin tasolla, kertaerän vaikutus poislukien noin 2,5 milj. euroa. Kehittämisohjelmaerä sekä järjestelyvaraerät on tässä vaiheessa huomioitu yleishallinnon talousarviossa, josta ne kohdennetaan tulosalueille talousarviomuutoksen yhteydessä.

Työntajan sivukulut alenevat vuoteen 2023 nähden työttömyysvakuutusmaksujen alenemisen myötä. Työllisyysrahaston esityksen mukaan työntajien työttömyysvakuutusmaksu laskisi keskimäärin noin 0,90 %-yksikköä kunta-alalla. Maksun alenemiseen (+0,6 milj. euroa) on varauduttu yleishallinnon tulosalueella. Muutos kohdennetaan tulosalueille maksujen tason vahvistumisen jälkeen.

Sisäisten vuokrien muutos on sidottu pääomavuokrien osalta elinkustannusindeksin muutokseen ja hoitokulujen osalta kiinteistön hoidon ylläpidon kustannusindeksiin. Elinkustannusindeksin muutos on 7,92 % (huhtikuu 2022-huhtikuu 2023) ja kiinteistön hoidon ylläpidon kustannusindeksi 13,73 % (Q4/2021 – Q4/2022). Vuokrien tasoon vaikuttaa myös ylläpitovuokrien tarkistus toteutuneiden menojen mukaisesti sekä rakennusten teknisten arvojen tarkistus. Lisäksi maa-alueiden sisäinen vuokra tarkistetaan vuosittain elinkustannusindeksillä. Muutokset vaikuttavat sisäisten vuokrien tasoon, mutta muutokset on huomioitu toimialoille talousarviokehyksessä. Tilavuokrien muutoksissa on huomioitu myös palveluverkon muutosten vaikutus. Sisäisten vuokrien muutos on lähes 3,9 milj. euroa.

Käytöstä poistettujen tilojen purkukustannukset ja alaskirjaukset on huomioitu Tilakeskuksen tulostavoitteessa.

Talousarviokehysesityksessä on myös huomioitu tehtävien ja velvoitteiden sekä palveluiden tarpeen muutoksista aiheutuvia muutostarpeita, kuten oppivelvollisuuden laajentuminen, oppilasmäärien muutokset perusopetuksessa sekä hoidossa olevien lasten määrän muutokset varhaiskasvatuksessa. Lisäksi kehyksessä on huomioitu arvio merkittävimpien ostopalveluiden kustannustason muutoksesta (erityisesti puhtaus- ja ateriapalvelut sekä logistiikkapalvelut, joukkoliikenne, yhdyskuntatekniikka sekä kiinteistöhuolto).

Käyttötalouden tulosarvioissa on otettu huomioon myyntivoittotavoitteen palautuminen vuoden 2023 alkuperäisen talousarvion tasolle (2 milj. euroa), maankäyttökorvausten arvio sekä maanvuokrien ennakoitu muutos. Lisäksi kaupungin päätösvallassa oleviin taksoihin ja maksuihin tehdään kustannustason muutosta vastaavat korotukset. Käynnissä olevat ja käynnistyvät investoinnit alentavat väliaikaisesti museoiden sekä jäähallin tulokertymää. Varhaiskasvatusmaksuihin 1.3.2023 tullut muutos pienentää maksujen tasoa vuoden 2023 talousarvioon nähden, koska tammi-helmikuussa 2023 maksukertymä oli korkeammalla tasolla. Kysynnän palautuminen koronapandemian jäljiltä nostaa puolestaan joukkoliikenteen sekä kansalaisopiston tulokertymää.

Käyttötaloudessa on huomioitu myös talouden sopeutustoimenpiteitä, jotta käyttötalouden nettomenojen kasvu voidaan pysäyttää. Tästä huolimatta vuoden 2024 talousarvio jää lähes 14 milj. euroa alijäämäiseksi. Kehys sisältää palveluverkkoa, palveluiden tuottamista ja palveluiden tasoa koskevia toimenpiteitä, kaupungin omistuksista luopumista sekä tulo- ja palveluiden vahvistamista. Taloudellisesti merkittävimmät toimenpiteet kohdistuvat omistuksista luopumiseen. Palveluita koskevien toimenpiteiden arvioitu vaikutus on runsas miljoona euroa ja ne kohdistuvat laajasti eri tulosalueille. Tulorahoituksen vahvistaminen sisältää kehykseen sisältyvien taksatarkistusten lisäksi rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveron käyttöönoton.

Vuoden 2024 talousarviokehykseen kohdistuvia toimenpiteitä:

Palveluiden tuottaminen, palveluverkko ja palveluiden laajuus	Omistuksista luopuminen	Tulorahoituksen vahvistaminen, taksat ja maksut
• Kesäleikkikenttätöinnistä luopuminen • Opetuksen resurssit • Avoimen varhaiskasvatuksen laajuus • Ilta- ja viikonloppuhoidon laajuus • Liikenne- ja viheralueiden hoito • Kiinteistöhoiton päivystyksen keskittäminen • Avustusten taso -10 % • Maakuntaliiton jäsenmaksuosuus • Matkailun määrärahat • Talous- ja henkilöstöpalveluiden muutokset • Carelicumin aukioloajat (museomuutos) • Joensuun Uutisista luopuminen, panostus päätösviestintään ja monikanavaiseen viestintään • Kulttuuri- ja kansalaisopiston menot • Nuori-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tilamuutoksia • Nuorten työpajatoiminnan laajuus • Toimielinten kokoukset, vieraanvaraisuudet, kaupunkirakenteen ohjelmistot	• Hakkuiden ja puun kasvun mukainen myynti • Muiden kuntien alueella sijaitsevista metsäomaisuudesta luopuminen • Tyhjiillään olevista kiinteistöistä luopuminen • Palveluverkon tiivistämisen seurauksena vapautuvista rakennuksista luopuminen • Asuntojen myynti	• Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveron käyttöönotto • Lisäksi kehyspohjassa taksojen ja maksujen korotukset vähintään kustannustason muutosta vastaavasti

Muutokset kuluvan vuoden ennusteeseen nähden on esitetty yksilöityinä liitteessä.

Käyttötalouden kehysten ohella on valmisteltu tulosaluekohtaisesti taloudellisten ja määrällisten tavoitteiden taulukoita, jotka esitetään lauta- ja johtokuntien talousarvioesityksissä. Lisäksi henkilöstösuunnitelman valmistelua on tehty talousarviovalmistelun ohella.

Lauta- ja johtokuntien esityksiin sisällytetään myös strategiasta ja sitä toimeenpanevista ohjelmista johdetut toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2024.

Tulojen perustelut - verotulot

Kunnallisvero

Joensuun verotulojen kasvu on aiempina vuosina pääsääntöisesti ollut alempi kuin maassa keskimäärin. Vuonna 2021 kasvu koko maassa oli 4,3 %, kun Joensuussa kunnallisverotulojen muutos oli 3,9 %. Valmistuvaa verotusta koskevien ennakkotietojen mukaan Joensuun kasvu olisi jäämässä myös vuonna 2022 koko maan tasosta: Joensuun kasvu oli 3,0 %, kun koko maassa kasvu oli 3,9 %.

Kulvana vuonna kunnallisverotuloja arvioidaan kertyvän 119 milj. euroa. Vuoden 2023 talousarviossa kunnallisverojen määräksi arvioitiin 116 milj. euroa, joten verotulojen kasvu on ollut syksyllä 2022 arvioitua parempaa. Lopulliseen vuoden 2023 toteutumaan vaikuttaa paitsi loppuvuoden verokehitys koko maan tasolla, myös verotilityksiin vuoden 2022 valmistuvan verotuksen perusteella tehtävät oikaisut valtion ja kuntaryhmän jako-osuuden osalta sekä kuntaryhmän sisällä yksittäisten kuntien osalta. Ennakollisten tietojen mukaan kaupungin jako-osuus pienenee, koska verotulojen kasvu on jäämässä vuoden 2022 valmistuvassa verotuksessa koko maata matalammaksi.

Vuoden 2023 alusta lukien kaikkien Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja alennettiin 12,64 %-yksiköllä sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palveluiden siirtyessä kuntien vastuulta hyvinvointialueille. Näin ollen kuntien tuloveroprosentit ovat tällä hetkellä prosentin sadasosan tarkkuudella. Vuoden 2024 alusta lukien tuloveroprosentit tulee määrätä ja ilmoittaa 0,10 %-yksikön tarkkuudella, eli näin ollen kaikkien kuntien tuloveroprosentit muuttuvat.

Sote-uudistuksen vaikutus verotuloihin ei näy täysimääräisesti vielä vuonna 2023, koska tuolloin kunnille kertyy vielä korkeamman veroprosentin mukaan kunnallisverotuloja aiemmilta verovuosilta. Verohännät nostavat vuoden 2023 tilitysten tasoa poikkeuksellisesti arviolta lähemmäs 1,5 mrd. eurolla. Verohäntien vaikutusten poistuessa kunnallisverotulokertymä laskee vuonna 2024. Kuntaliitto on arvioinut 22.8.2023 että kunnallisverotilitykset alenevat vuoteen 2023 nähden noin 6,7 %. Vuoden 2024 kunnallisveron tuottoon vaikuttavat hallitusohjelmaan liittyvät veromuutokset ja veroperustemuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Vuonna 2025 verotulojen arvioidaan kasvavan koko maan tasolla 3,5 % ja vuonna 2026 4,2 %.

Joensuun kunnallisveroprosentti on talousarviokehityksen mukaan vuodelle 2024 7,90 % (vuonna 2023 7,86 %). Koko maan kehityksen huomioiva arvio kunnallisverokertymästä 112 milj. euroa.

Tässä vaiheessa Joensuun kaupungin kunnallisverokertymäksi 7,90 %:n mukaan arviotuna vuodelle 2025 on yhteensä 115 milj. euroa ja 2026 119 milj. euroa.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuotoksi vuoden 2023 talousarviomuutoksessa on arvioitu 23,5 milj. euroa. Kiinteistöverokertymä nousee vuoteen 2022 nähden noin 1,5 milj. euroa kiinteistöjen verotusarvojen muutosten myötä.

Hallitusohjelman mukaisesti maapohjan kiinteistöveroprosentti on esitetty eriytettäväksi yleisestä kiinteistöveroprosentista ja sen vaihteluvälin alaraja korotettavaksi yleisen kiinteistöveroprosentin alarajasta 0,93:sta 1,30:aan. Yläraja säilyisi 2,00 %:ssa.

Kiinteistöverotuksen kokonaisuudistus on ollut vireillä. Tavoitteena on toteuttaa maapohjien ja rakennusten arvostamisperusteiden uudistamisen edellyttämät muutokset. Uudistuksella korjattaisiin kiinteistöjen verotusarvojen ja käypien arvojen eriytyminen toisistaan. Uudistus on tarkoituksenaan toteuttaa pitkällä siirtymäajoilla, siten että kiinteistöveron muutokset ovat kohtuullisia kiinteistön omistajille.

Vuoden 2024 talousarviokehityksessä kiinteistöveroarvio 24 milj. euroa on arvioitu nykyisten veroperusteiden mukaisesti lukuun ottamatta maapohjan kiinteistöveroa, joka esitetään nostettavaksi lainsäädännön muutosten myötä 1,30 %:iin. Lisäksi esitetään käyttöön otettavaksi rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero, jonka tasoksi on arvioitu 3,0 %. Yleinen kiinteistöveroprosentti rakennusten osalta on 1,10 %, vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 0,45 %, muiden kuin vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 1,00 % ja voimalaitosrakennusten kiinteistöveroprosentti 2,85 %.

Kiinteistöverokertymän arvioidaan kasvavan taloussuunnitelmakaudella noin 0,2 milj. eurolla vuodessa.

Yhteisövero

Kuntaryhmän jako-osuus vuonna 2023 on 23,91 %. Jako-osuus aleni vuoden 2023 voimaan tulleen sote-uudistuksen myötä. Vuonna 2022 kuntien jako-osuus oli 33,76 %. Vuonna 2024 kuntaryhmän jako-osuudeksi on arvioitu 23,69 %.

Sote-uudistuksen vaikutus ei kunnallisverotulojen tavoin näy myöskään yhteisöverotuloihin täysimääräisesti vielä vuonna 2023, koska tuolloin kunnille kertyy vielä veroja korkeamman jako-osuuden mukaisesti aiemmilta verovuosilta. Kuntaliitto on 22.8.2023 arvioinut, että vuoden 2024 yhteisöverokertymä alenee ns. verohäntien poistumisen myötä 12,6 %. Vuonna 2025 yhteisöverokertymän on arvioitu kasvavan 7,0 % ja vuonna 2026 5,0 %.

Joensuun osuus kunnille tilitettävistä veroista on kuluvana vuonna 1,338 %. Osuus määräytyy kahden viimeksi valmistuneen verotuksen keskiarvona. Joensuun osuus yhteisöveron tuotosta on viime vuosina kasvanut.

Vuonna 2023 yhteisöveroja arvioidaan kertyvän 27,0 milj. euroa, mikä on vähän talousarviossa arvioitua (26 milj. euroa) enemmän. Kaupungin yhteisöverokertymäksi vuodelle 2024 arvioidaan 24 milj. euroa, vuonna 2025 25 milj. euroa ja vuonna 2025 26,5 milj. euroa.

Tulojen perustelut - valtionosuudet

Vuoden 2024 valtionosuusarviot perustuvat valtion talousarvioehdotukseen sekä ennakollisiin valtionosuuslaskelmiin.

Sote-uudistuksen myötä kunnan peruspalvelujen valtionosuuden kriteerit muuttuivat. Uudistuksen jälkeen kunnan peruspalvelujen valtionosuuden perusteena ovat esi- ja perusopetuksen ja yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset sekä asukaskohtaisen taiteen perusopetuksen ja kuntien yleisen kulttuuritoimen laskennalliset perusteet. Sosiaali- ja terveystalouden menot poistuvat kuntien valtionosuuslaskennasta.

Peruspalvelujen laskennallisia kustannuksia koskee yksi yhteinen ikäryhmitys (0-5-vuotiaat, 6-vuotiaat, 7-12-vuotiaat, 13-15-vuotiaat ja yli 16-vuotiaat). Aiemmin ikäryhmiä oli yli 16-vuotiaiden sijaan useampia. Järjestelmään sovelletaan ikäryhmituksen lisäksi seuraavia kriteereitä: sairastavuus, työttömyysaste, kaksikielisyys, vieraskielisyys, asukastiheys, saaristoisuus ja koulutustausta.

Peruspalvelujen valtionosuus saadaan vähentämällä kuntakohtaisesta laskennallisten kustannusten yhteismäärästä kunnan omarahoitusosuus, joka on kaikille kunnille asukasta kohden yhtä suuri. Näiden perusteiden lisäksi kunnille myönnetään valtionosuutta lisäosien perusteella. Soteuudistuksen myötä lisäosia ovat syrjäisyys, työpaikkaomavaraisuus ja saamelaisuus sekä hyte-kerroin ja väestönkasvu.

Laskennallisten kustannusten ja lisäosien perusteena ovat vuosittain vahvistettavat perushinnat ikäryhmille, kriteereille ja lisäosille. Laskennalliset kustannukset muodostuvat ikäryhmittäin (asukasluku x perusosan hinta) ja kriteereittäin (asukasluku x perusosan hinta x kriteerin kerroin). Sairastavuus lasketaan sairastavuuskertoimen perusteella, jonka pohjana ovat erikseen päätetyt kansansairaudet.

Peruspalvelujen valtionosuuden osana otetaan huomioon myös verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus. Tasausraja on 100 %, mutta tasauslisässä on 10 %:n omavastuu. Tasausvähennys on 10 %. Voimalaitosten osalta tasauksessa huomioidaan vain ydinvoimalaitokset, ja niiden veroprosentteina käytetään tasauksen laskennassa yleistä (keskimääräistä) kiinteistöveroprosenttia.

Sote-tehtävien siirtyessä pois kunnilta valtionosuusjärjestelmään lisättiin toistaiseksi pysyvä, sote-kustannusten ja -tulojen siirrosta johtuvan muutoksen rajoitin. Rajoittimessa ei huomioida valtionosuusjärjestelmän varsinaisia uusia kriteerimuutoksia, vaan pelkästään puhtaasti sote-tehtävien siirrosta aiheutuvat taloudelliset muutokset. Toisin sanoen rajoitin määritetään niin kutsutulla ”poikkileikkaushetkellä”, kun järjestämisvastuu siirtyy vuodenvaihteessa 2022–2023. Sote-siirron muutosrajoittimen lisäksi suuria kuntakohtaisia muutoksia tasataan porrastetulla siirtymäkaudella sekä sen jälkeen toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella. Siirtymätasauksen määrää alennetaan vuosittain siten, että muutos rajataan +/-15 euroon/asukas per vuosi. Viidentenä vuonna muutos on enintään +/-60 euroa/asukas, joka jää toistaiseksi pysyvänä voimaan.

Peruspalvelujen valtionosuuksien määräksi on arvioitu vuonna 2024 koko maan tasolla 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2025 valtionosuudet kasvavat TE-palveluiden järjestämisvastuun siirron ja siihen liittyvän kuntien työttömyysturvan rahoitusosuuksien kasvattamisen myötä.

Vuoden 2023 valtionosuuksissa on huomioitu arvioitu indeksikorotus 3,0 % (koko maan tasolla vaikutus + 71,9 milj. euroa). Julkisen talouden sopeutustoimenpiteenä indeksikorotukseen tehdään kuitenkin leikkaus (-24,0 milj. euroa), joka pienentää valtionosuuksien määrää. Valtionosuuden tasossa on vuonna 2024 huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla (+ 4,1 milj. euroa), sitouttava kouluyhteistyö (4,7 milj. euroa) sekä oppivelvollisuuden laajentaminen (0,5 milj. euroa). Lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon vähennys varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin liittyen (-0,25 milj. euroa).

Merkittävin muutos valtionosuuksissa koskee kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien kustannusten ja rahoituksen tarkistamista vuoden 2024 talousarviossa vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätösten mukaisia hyvinvointialueille siirtyneitä kustannuksia ja tuloja. Sote-tehtävien siirrosta aiheutuvien taloudellisten muutosten vaikutus on huomioitu vuoden 2023 valtionosuuksissa vuoden 2021 tilinpäätös ja vuoden 2022 talousarviotietojen perusteella. Siirtolaskelman tarkistamisesta johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään vuodesta 2024 alkaen hyvinvointialueiden rahoitukseen 97 milj. euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan lisäksi 64 milj. euron pysyvä vähennys liittyen kuntien verotuskustannusten alenemiseen sote-uudistuksen yhteydessä. Lisäksi siirtyvien kustannusten ja rahoituksen vuoden 2023 erotus korjataan jälkikäteen tekemällä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen 80,5 milj. euron määräaikainen vähennys vuosina 2024 ja 2025. Siirtolaskelmat tarkistetaan kuntakohtaisesti, joten kuntakohtaiset muutokset poikkeavat merkittävästi toisistaan.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta huomioon vuonna 2024, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuslakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 22,09 %:sta 21,92 %:iin vuonna 2024. Muutoksessa on otettu huomioon lisäyksenä 0,07 %-yksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 %. Indeksissästä puolestaan alentaa valtionosuusprosenttia 0,24 %-yksikköä. Kuntien omarahoitusosuus on noin 1 400 euroa/asukas.

Valtionosuuksiin sisältyvät veroperustemuutosten kompensatiot esitetään valtion talousarviossa valtionosuuksista omalla momentillaan. Koko maan tasolla korvaukset ovat vuonna 2023 yhteensä 851 milj. euroa. Vuodelle veroperustemuutosten kompensatioiden määräksi arvioidaan 863 milj. euroa.

Ennakollisten laskelmien mukaan Joensuun kaupungin vuoden 2023 peruspalvelujen valtionosuus on noin 28 milj. euroa ja veroperustemuutosten kompensatiot 13 milj. euroa. Joensuun vuoden 2024 valtionosuudet laskevat merkittävästi sote-uudistuksen jälkikäteistarkistuksen myötä. Sosiaali- ja terveystalouden menot toteutuivat vuonna 2023 merkittävästi talousarviossa arvioitua korkeampana, mistä johtuen myös tuloja siirtyy ennakollisia laskelmia enemmän hyvinvointialueille. Koko maassa peruspalveluiden valtionosuuksien muutos on keskimäärin noin -48 euroa/asukas. Joensuun osalta muutos on lähes -200 euroa/asukas.

Valtionosuuslaskelma voi vielä tarkentua määräytymisperusteiden muutosten ja verotulotasauksen tarkentumisen myötä talousarviovalmistelun edetessä. Sote-uudistuksen jälkikäteistarkistusten lopulliset vaikutukset ovat selvillä vasta marraskuussa 2023.

Peruspalvelujen valtionosuuden ohella kaupungin kokonaisvaltionosuuksien määrään vaikuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuus (mm. lukio- ja ammatillisen koulutuksen, kansalaisopiston, liikunnan ja nuorisotyön sekä orkestereiden ja museoiden rahoitus). OKM:n valtionosuuksien määrään vaikuttaa suoritemäärien (oppilasmäärät, tuntimäärät, henkilötyövuodet) muutokset sekä mahdolliset yksikköhintojen muutokset.

Alustavien laskelmien mukaan kaupungin saama OKM:n valtionosuus vuodelle 2023 on kunnan omarahoitusosuuden jälkeen noin 0. Valtionosuuksien perusteena olevat suoritemäärät tarkentuvat talousarviovalmistelun edetessä, mikä voi muuttaa arviota valtionosuuksien kokonaismäärästä.

Valtionosuuksien määräksi on arvioitu vuodelle 2024 yhteensä 41 milj. euroa. Vuonna 2023 valtionosuuksien määräksi on arvioitu 56 milj. euroa.

Vuoden 2025 valtionosuuksiksi arvioidaan tässä vaiheessa kertyvän 57,4 milj. euroa. Valtionosuuksia kasvattaa TE-palveluiden järjestämisvastuun muutos. Tämän on arvioitu nostavan kaupungin valtionosuuksia noin 16 milj. euroa (siirtyvät TE-palvelut n. 9 milj. euroa ja työttömyysturvan rahoitusvastuun laajentuminen n. 7 milj. euroa). Vuonna 2026 TE-palveluiden muutokseen liittyvä valtionosuus alenee siirtymäaikaan liittyvien säännösten myötä. Kokonaisuutena vuoden 2026 valtionosuuksien määräksi on arvioitu 57,2 milj. euroa.

Rahoitusmenot ja tulot

Rahoitusmenoissa on huomioitu korkotason muutoksen vaikutus korkomenoihin. Lainasalkun keskimääräinen korko nousee. Korkea investointitaso ja alijäämäinen tulot kasvattavat vuoden 2024 lainakantaa, mikä nostaa lainakantaa ja korkomenoja.

Korkotuloissa on huomioitu kaupungin antolainojen korkotulot. Muissa rahoitustuloissa on Joensuun Veden ja Tilakeskuksen maksamat korvaukset peruspääomasta (Vesi 0,8 milj. euroa, tilakeskus 5,5 milj. euroa).

Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset

Peruskaupungin suunnitelmapoistot ovat arviolta 30,3 milj. euroa. Lisäksi arvonalentumisissa on huomiotu North Karelia Growth Fundin kaupungin osuuteen kohdistuvat alaskirjaukset sekä Tilakeskuksen käytöstä poistettujen rakennusten alaskirjaukset. Arvonalentumisten arvio on 0,52 milj. euroa.

Joensuun Vesi, Tilakeskus, tulevaisuus- ja elinkeinorahastot

Kaupungilla on vuonna 2024 yksi liikelaitos: vesihuoltolain mukaisesta vesihuollosta vastaava Joensuun Vesi. Joensuun Veden taloudellinen tulostavoite (ylijäämä ennen satunnaisia eriä ja varauksia) on 2,20 milj. euroa. Tilikauden ylijäämä on tuloksenkäsittelyerien jälkeen 2,45 milj. euroa.

Taseyksikkönä toimivan Joensuun Tilakeskuksen tulostavoite vuodelle 2023 on 4,53 milj. euroa. Kertaluontoiset purkukustannukset ovat 1,25 milj. euroa.

Itsenäisinä taseyksikköinä toimivia rahastoja ovat tulevaisuusrahasto ja elinkeinorahasto. Tämänhetkinen arvio rahastojen markkina-arvojen kehityksestä huomioden salkkurakenne ja eri omaisuuslajien tuotto-odotukset vuodelle 2024 on 5,0 %. Tilikauden tulostavoite vuodelle 2024 on 2,4 milj. euroa. Tavoite perustuu arvioon markkinoiden kehityksestä sekä rahastojen toteutuneisiin tilikauden tuloksiin.

6. Investoinnit

Vuosien 2024-2026 investointien taso perustuu kaupunginvaltuuston strategiassa hyväksymään investointikehyksen tasoon, joka on enintään 130 milj. euroa. Investointitaso on edelleen varsin korkea myös viimeisen 10 vuoden tasoon nähden. Tälläkin investointitasolla kaupunki kuitenkin velkaantuu ja investoinneista aiheutuva vuosittainen nettomeno lisää tulevien vuosien talouden sopeutustarvetta. Investointitaso kuitenkin turvaa strategiassa keskeiseksi tavoitteeksi asetettua 80 000 asukkaan tavoitetta.

Investoinnit ja rahoitus käsitellään varsinaisen talousarvioehdotuksen laatimisen yhteydessä. Lauta- ja johtokuntien talousarvioesityksiin tulee sisällyttää myös investointiosaa koskeva esitys.

7. Yhteenveto

Peruskaupungin käyttötalouden kasvu vuoden 2023 vireillä olevaan talousarviomuutokseen nähden on 0 %. Käyttötalousmenojen kasvun pysäyttäminen edellyttää kustannustason nousun noin 4 milj. euron toimenpiteitä ensi vuonna. Vuoden 2024 talousarviokehys jää toimenpiteistä huolimatta lähes 14 milj. euroa alijäämäiseksi.

Talousarviotavoitteiden mukaisesti vuosina 2025-2026 nettomenojen tasoa alentavia toimenpiteitä kasvatetaan siten, että toimenpiteiden kokonaisvaikutus on vuonna 2026 yhteensä 10 milj. euroa. Tavoitteena on, että toimenpiteiden kokonaisuus on valmis päätettäväksi maaliskuun 2024 lopussa. Kokonaisuus sisältää palveluverkkoa, palveluiden tuottamista ja palveluiden tasoa koskevia toimenpiteitä, kaupungin omistuksista luopumista sekä tulo-rahoituksen vahvistamista. Mikäli toimenpiteitä saadaan käynnistettyä jo vuoden 2024 aikana, vuoden 2024 alijäämää voidaan pienentää.

Talous jää nettomenojen tasoa alentavista toimenpiteistä huolimatta alijäämäiseksi. Talouden tasapainotus edellyttää veroperusteiden tarkistuksen viimeistään vuonna 2026 tai lisää sopeutustoimia jo talousarviokehukseen sisältyvän 10 milj. euron tavoitellun tason lisäksi. Päätökset tältä osin tehdään osana toimenpiteiden kokonaistarkastelua keväällä 2024.

Vuoden 2024 talousarviokehys sekä vuosien 2025-2026 tuloslaskelma huomioiden nettomenojen tasoon vaikuttavan sopeutustavoitteen:

1 000 euroa	TA2023	TAE2023	TA2024	TS2025	TS2026
Toimintakate	-180 003	-185 963	-185 954	-202 079	-206 954
<i>Tavoitellut sopeutustoimet (sis. kate-lukuihin)</i>			<i>4 000</i>	<i>8 000</i>	<i>10 000</i>
Kunnallisvero	116 000	119 000	112 000	115 000	119 000
Kiinteistövero	22 300	23 500	24 640	24 800	25 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	26 000	27 000	24 000	25 000	26 500
Valtionosuudet	55 400	56 000	41 000	57 400	57 200
Rahoitustuotot ja –kulut	-2 600	-1 500	-5 050	-5 900	-6 750
Vuosikate	37 097	38 037	10 636	14 221	13 996
Poistot ja arvonalentumiset	-29 660	-30 380	-30 822	-30 100	-29 600
Peruskaupungin tilikauden tulos	7 437	7 657	-20 186	-15 879	-15 604
Tuloksenkäsittelyerät	1 800	1 800	1 600	1 500	1 400
Peruskaupungin yli-/alijäämä	9 237	9 457	-18 586	-14 379	-14 204
Joensuun Vesi - investointivaraus/poistoeron muutos	2 300	2 300 -2 300	2 200 250	2 200 250	2 200 250
Rahastot - siirto rahastopääomaan	2 400	2 400 - 1 000	2 400	2 400	2 400
Tilikauden yli-/alijäämä	13 937	11 857	-13 736	-9 529	-9 354